

УДК 37.091.33:780.616.433

О. В. ПОЛІЩУК

викладач

В. В. ЗИСКО

викладач

Луцький педагогічний коледж

ПРОЦЕС ІНТЕГРАЦІЇ НА ЗАНЯТТЯХ ФОРТЕПІАНО ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОГО СВІТОГЛЯДУ ОСОБИСТОСТІ

У статті проаналізовано сутність понять “світогляд”, “інтеграція”, “інтегрований підхід”. Визначено роль процесу інтеграції знань на заняттях фортепіано. Акцентовано, що інтегрований підхід заснований на асоціативних зв'язках. Виявлено їх три рівні: загальнодоступний, суб'єктивний, культуро-зумовлений. Подано їх детальну характеристику.

Доведено, що інтеграційні процеси на заняттях фортепіано сприяють формуванню цілісного світогляду особистості, розумінню суспільно-світових зв'язків загалом і досягненню освітньо-дидактичної мети (пізнавальної, виховної та розвивальної) зокрема. Інтеграційний підхід розглянуто водночас як мету і засіб навчання. Узагальнено, що інтеграційні процеси як мета навчання допомагають студентам цілісно сприймати навколишній світ, пізнавати та бачити красу дійсності в усій її багатогранності та різноманітності через звук і колір. Зазначено, що як засіб навчання інтеграція сприяє кращому набуттю нових знань та уявлень, які зумовлені міжпредметними зв'язками. Визначено, що в умовах навчання в педагогічному коледжі на заняттях фортепіано виокремлено значні переваги інтеграційного процесу, а саме: формування та розвиток пізнавальних навиків студентів; сприяння формуванню цільної картини музичного світу; систематизація та аналіз музичних знань; сприяння розвитку музичних навичок і вмінь; розвиток естетичного сприйняття, музичної уяви, уваги, музичної пам'яті, музичного мислення студентів.

Зроблено висновок, що цілісне сприйняття музичного твору сприяє успішному формуванню світогляду студентів.

***Ключові слова:** інтеграція, інтегрований підхід, світогляд, студенти, музика, асоціація.*

Актуальність дослідження питання формування світоглядних уявлень студентів пояснюють зростанням вимог до підготовки фахівця педагогічного профілю, орієнтацією освіти на гуманістичну та особистісно-орієнтовану парадигму. Значне місце у змісті освіти займає мистецька освіта, зокрема музика, функціональна спрямованість якої безпосередньо забезпечує формування світоглядних позицій та інтелектуально-культурний, художньо-естетичний, моральний розвиток особистості й загалом сприяє реалізації світоглядної функції. Як справедливо зазначала О. Рудницька, «...у творах мистецтва виділено світоглядні установки, естетичні та моральні ідеали певної епохи, етносу, “серцевину соціального способу життя і мислення”» [3, с. 61]. Автор наголошує на домінантній

світоглядній функції мистецтва, не зменшуючи ролі інших: виховної, соціально-організуючої, комунікативної, аксіологічної.

Пріоритетні напрями нової школи зумовлюють пошук нових, цікавих методик навчання.

У контексті нашого дослідження ми акцентуємо на інтегрованому підході до навчання музики в процесі навчання гри на фортепіано.

Провідні положення у сфері заявленого нами наукового пошуку знаходимо в працях Р. Арцишевського, І. Беха, Н. Бібик, Г. Бондар, М. Боришевського, О. Гончарук, В. Ільченко, В. Крешеня, О. Рудницької, О. Савченко, В. Сухомлинського.

Попри наявні дослідження процес впливу інтегрованих занять із музики, мистецтва на формування світоглядних позицій особистості достатньо не розкрито в наукових напрацюваннях.

Наголошуємо, що відсутні публікації, де безпосередньо було б висвітлено психолого-педагогічний аспект особливостей формування світоглядних уявлень засобами інтеграції на заняттях фортепіано студентів педколеджу.

Метою статті є розкриття основних положень інтегрованого підходу в навчанні гри на фортепіано студентів педколеджу, теоретичне обґрунтування його ефективності у формуванні їх світогляду.

У контексті нашого наукового пошуку вважаємо суттєвим передусім звернутися до тлумачення термінів “світогляд”, “інтегрований підхід”, “інтеграція”.

Трактування сутності світогляду частіше можна зустріти у філософських напрацюваннях, ніж у педагогічних. Більшість науковців схилиються до розуміння світогляду як системи наукових, політичних, філософських, правових, естетичних, моральних понять, поглядів і переконань, що визначають ставлення людини до навколишнього середовища й до самої себе.

При аналізі світоглядної функції мистецтва О. Рудницька звертається й до визначення сутності світогляду як “особливого духовно-практичного утворення, що дає загальне уявлення про ставлення людини до природи, суспільства і характеризує комплекс усіх сутнісних сил особистості: систему поглядів на світ і своє місце в ньому, ставлення до навколишньої дійсності, життєвої позиції, ідеали, принципи” [3, с. 55].

Суттєвою ознакою, що відрізняє світогляд від простої сукупності знань, на думку автора, є те, що в ньому сконцентровано результати пізнавальної та практичної діяльності людини.

Подібні міркування стосовно тлумачення поняття “світогляд” ми знаходимо в дослідженнях Г. Бондар, О. Гончарук, Г. Кузя, І. Мельник, Ю. Руденка. Стисло формулює визначення поняття І. Мельник: “узагальнення розуміння всього світу в цілому на підставі великої кількості впорядкованих переконань” [2, с. 149].

Зазначимо, що інтеграція не нове явище в педагогічній освіті. Слушно зауважує О. Савченко: “Ще Ушинському шляхом інтеграції письма і читання вдалося створити синтетичний метод навчання грамоти” [4, с. 293].

Згодом ми аналізуємо досвід проведення інтегрованих уроків В. Сухомлинським у Павлиші, так звані “уроки мислення в природі”, де інтегрувалися основні види пізнавальної діяльності школярів.

Аналіз наукових джерел дає змогу узагальнити, що головним завданням інтеграції змісту освіти є забезпечення цілісного бачення та розуміння особистістю складності пізнавальних об’єктів (світу, природи, суспільства, людини тощо), а також ефективної орієнтації в усій сукупності знань про ці об’єкти. Додамо до цього, що на основі отриманих знань в особистості формується цілісне уявлення, світоглядна позиція щодо єдності, гармонії понять “людина – природа – суспільство”.

Інтегрований підхід ми розглядаємо у зв’язку з близьким поняттям “інтеграція”.

У словнику іншомовних слів інтеграцію пояснюють так: “(від лат. *integratio* – поповнення, відновлення) – об’єднання в ціле будь-яких окремих частин, лат. *Integer* – повний, цілісний” [5, с. 286–287].

Так, науковий аналіз дав можливість І. Мельник трактувати поняття “інтеграція наукового знання” як процес взаємопроникнення структурних елементів (наукової діяльності, інформації, методології) різних галузей, окремих компонентів знання, який супроводжується зростанням рівня “їх узагальненості та компактності” [2, с. 125].

Доповнює розуміння вищезазначеного терміна трактування дослідником дефініції “інтеграційна модель навчання”. Автор вважає, що це “система, яка поєднує в собі елементи традиційного та інноваційного навчання з використанням найпродуктивніших компонентів кожного з них для ефективності результатів всього навчального процесу” [2, с. 125].

Нам імпонує тлумачення поняття “інтеграція” О. Рудницької як “взаємопроникнення мистецтв, вироблення спільного підходу до їх вивчення, спосіб поліхудожнього пізнання мистецьких явищ” [3, с. 130].

Цікаво, що науковець пропонує предметно-інтегративну модель опанування мистецтв, враховуючи розмаїття їх світу. Крім міжпредметної інтеграції, автор виділяє і внутрішньопредметну (в музиці це поєднання академічної та джазової, народної та естрадної, вокальної та симфонічної музики).

Справедливо вважати, що у світогляді фокусується людське бачення світу.

Безперечно, кожен навчальний предмет має достатній потенціал для формування світогляду особистості.

Музика як один із видів мистецтва займає значне місце у формуванні світогляду студентів педколеджу. На заняттях фортепіано інтеграційні процеси є невід’ємною та важливою ланкою навчання й розвитку особистісних світоглядних якостей студентів.

Теорія та практика засвідчують, що означений процес відбувається ефективніше за умови інтегративного підходу.

Посилаючись на вищезазначені судження щодо інтеграції, додамо, що “інтегрований підхід – це специфічний спосіб досягнення цілісності, внутрі-

шньої єдності, це вміння бачити інтегративну природу освітнього процесу, це міждисциплінарний спосіб реалізації та використання всіх знань на методичному рівні для вирішення педагогічних проблем” [1, с. 16].

Цікавим є міркування О. Рудницької стосовно інтеграції знань. Дослідниця вважає, що з її допомогою реалізується принцип галузевого взаємодоповнення, усувається міждисциплінарна відокремленість у вивченні предметів художнього циклу.

У нашому аспекті важливо усвідомлювати, що інтеграція мистецтв – це взаємопроникнення елементів, що знаходяться порізно, однак мають спільну основу. Це розкриття внутрішньої спорідненості, різноманітності художнього прояву та перехід, перенесення, перетворення певної художньої форми в іншу модальність – кольору в звук, звука – в простір, простору в розмір рядка поезії.

У такому випадку інтеграція базується на асоціативних зв'язках різних видів мистецтв чи візуально-музичних зв'язках.

Відомо, що принцип взаємозв'язку слухових і зорових вражень відстоював у свій час К. Стеценко, систему співвідношень світлотіней і кольорів з музичними звуками розробив М. Леонтович.

На ролі асоціацій, аналогій, асоціативних зв'язків у творчому процесі акцентували як мистецтвознавці, так і психологи (Л. Бергер, Л. Виготський, В. Кандинський, В. Ражніков, О. Рудницька). Відомо, що асоціативне “бачення” спирається на реальні зв'язки життєвого досвіду людини, в якому звук невіддільний від інших відчуттів у цілісному образі світосприйняття. Як зауважує О. Рудницька, «не випадково музику К. Дебюсі та М. Римського-Корсакова ще за життя композиторів називали рухливими “пейзажами”» [3, с. 127].

Науці відомі різноманітні класифікації асоціативних зв'язків. Нас же цікавлять лише ті, які є суттєвими в організації процесу художнього пізнання дійсності. Серед них ми виділяємо три рівні, а саме:

1. Рівень загальнодоступних асоціативних зв'язків. Він зрозумілий без особливих пояснень. Насамперед, світлі фарби на картині живопису асоціюються з радісними емоціями й навпаки. Високі музичні звуки стабільно викликають бачення світлого кольору, низькі – темного. Наприклад, музичним еквівалентом радісної природи на картині К. Моне “Поле маків” (сяючий літній день, яскравий килим квітів) може бути симфонічний прелюд К. Дебюсі “Післяполудневий відпочинок фавна”.

2. Рівень суб'єктивних асоціативних зв'язків, властивий творчості чи низці робіт будь-якого автора. Він потребує вдумливого поглибленого сприйняття, а відтак – і специфічної інтерпретації. Такі, наприклад, картини П. Брейгеля, С. Далі, музичні метафори Д. Шостаковича, А. Шнітке та ін.

3. Рівень культурозумовлених асоціативних зв'язків. Можливе виявлення їх як “горизонтально”, в межах епохи (поліфонічність ренесансної музики, живопису, літератури), так і “вертикально”, тобто між різними епохами.

Суттєвим є й такий момент – процес створення художнього твору, який виходить за межі одного виду мистецтва й постає перед автором у кількох почуттєвих модальностях. Це фактично підтверджує факт співвідчуття, міжсенсорних асоціацій. Яскравим прикладом можуть бути візуалізація інструментальної симфонічної музики за допомогою світлового рядка в О. Скрябіна, “музичний” живопис М. Чюрльоніса, колірно-звукові асоціації, втілені в оркестрових і оперних партитурах М. Римського-Корсакова.

Як синтезуюча основа, що забезпечує внутрішнє проникнення мови одного мистецтва в мову іншого та формування на тлі цього знань і уявлень про життя, виділяється музика, природа якої полягає в пізнанні внутрішнього зсередини, в русі почуттів, думок, настрою, емоцій, переживань. Саме звук є провідним серед асоціативних образів.

Музика виділяється своєю асоціативною інтегративністю: власне вона здатна найбільш виразно викликати уявлення іншого, незвукового матеріалу (зорового), зближувати, об'єднувати різні види мистецтв. Досконало розвинена інтонаційність у музичному мистецтві характеризує й мову інших мистецтв, що дає змогу зафіксувати їх спорідненість. Наприклад, зпівставити коливання ладових тяжінь музики та складну динаміку конструктивних елементів живопису, порівняти акустичну темброву виразність із гармонією світла та кольору, відшукати подібність ритмо-формул в архітектурі, музиці тощо.

Залучення аналогів і стимулів з інших видів мистецтва в роботі над художнім образом музичного твору розвиває здатність просторового відчуття світу крізь призму різних видів мистецтв.

На основі загальних засобів художньої виразності студенти шукають паралелі в різних видах мистецтва, розкриваючи художній образ музичного твору. Механізм педагогічного впливу цього методу полягає в такому: до музичного твору (наприклад, П. Чайковського “Пори року”, “Жовтень”) підбирають обширний зоровий ряд із творів різного емоційно-сміслового змісту на один сюжет (А. Саврасов “Осінній день”, І. Левітан “Осінній день. Сокольники”, “Золота осінь”, М. Башкірцева “Осінь”, І. Шишкін “Просіка”, В. Маковський “На бульварі”).

Зазначимо, що можна вибирати твори з різним сюжетом, але подібним внутрішньо-емоційним наповненням. При цьому обов'язково має бути 2–3 картини. Спочатку музика сприймається без зорового ряду. Він відкривається лише при повторному прослуховуванні. Кожен студент вибирає ту картину, яка імпонує його внутрішньому баченню та слуху. Подальша робота передбачає аналіз цих творів засобами художньої виразності, знаходження спільного й відмінного в них, визначення емоційно-естетичної тональності кожного. Додатково із зоровим можна використати й звуковий (наприклад, поезію, художні твори). Це можуть бути, скажімо, такі: “Полярна ніч” (фантазія), “Хвиля”, “Осінь” Л. Українки; “Тиха ніч”, “З осінніх думок”, “Зимою”, “Осінь”, “Вишневий сад” Б. Лепкого; “Летять по

полю білі коні”, “Осіньне листя”, “Лелеченьки” Д. Павличка; “Реве та стогне Дніпр широкий”, “По діброві вітер виє”, “Б’ють пороги” Т. Шевченка.

У поетичних рядках студенти відшуковують “співзвучні музиці строфи”. Під час такої послідовності та систематичної роботи складається цілісна художньо-образна картина музичного твору.

Традиційним стало порівняння мелодії з малюнком у живописі, гармонії з фарбами та кольором. Студенти, розкриваючи спільні для різних видів мистецтв елементи виразності, усвідомлюють інтегративні зв’язки в них, сутність виражених понять та явищ. Вони порівнюють, проводять паралелі між творами, близькими за темою, сюжетом. Таким чином відкривається шлях до проникнення в найпотаємніші сфери чуттєвого мислення особистості, повноти відчуттів, забезпечується єдність свідомого, позасвідомого.

Зоровий ряд можна запропонувати перед початком прослуховування музичного твору, щоб ввести студента в емоційну сферу музики.

Для набуття емоційності мислення й орієнтації в питаннях взаємодії мистецтв важливе розуміння смислу того чи іншого терміна в різних видах мистецтв. Доведено, що не можна мислити в галузі музики, не володіючи хоча б схематичним мисленням у галузі архітектури, скульптури, поезії, балету, танців, оскільки для багатьох видів мистецтв властивий симбіоз і взаємопроникнення таких термінів, як: метр, ритм, колорит, контраст, гармонія, тощо. В кожному виді мистецтва вони наповнюються новим змістом. Не випадково ми часто зустрічаємося з висловленнями, що базуються на взаємопроникненні термінології: “легка музика”, “поетична картина”, “монументальна симфонія”, “граціозна музика” тощо.

Цей метод доцільно використовувати при організації роботи, спрямованої на розкриття художньо-образного змісту творів програмного репертуару (наприклад, п’єс, поліфонії, великої форми, творів дитячого репертуару).

Означену методику можна застосовувати й тоді, коли робота спрямована не на розкриття образу музичного твору, а на осягнення суті музичної форми, музичного жанру, стильових особливостей твору.

При знайомстві з музичною формою варіації використовують такий зоровий ряд: Л. Бродська “Березень”, А. Саврасов “Граки прилетіли”, І. Левітан “Березень”. Особливості цієї форми вивчають на основі музичного твору Д. Кабалевського “Легкі варіації на тему словацької народної пісні” (тема й варіації № 1, 2, 3, 4, 5). Студенти працюють самостійно за таким алгоритмом:

1. Розгляньте уважно репродукції.
2. Дайте емоційно-сміслову характеристику кожної репродукції.
3. Поміркуйте, яка музика (емоційні характеристики) співзвучна цій картині.
4. Послухайте варіації Д. Кабалевського.
5. Складіть логічні пари: репродукція – варіація; зверніть увагу, що репродукції 5, варіації 4.

Після закінчення роботи підбивають підсумки й формулюють висновки щодо особливостей побудови цієї музичної форми.

При вивченні теми “Музичний жанр. Соната” використовують репродукції М. Чюрльоніса, видатного музиканта, художника, який глибоко відчував специфіку обох видів мистецтв, їх можливі “точки перетину”.

Не випадково картини художника мають назви музичних жанрів: “Соната”, “Фуга”, “Прелюдія”; “Соната весни”, “Соната сонця”. При характеристиці репродукцій студенти аналізують музику, співзвучну їм (визначають темп, динаміку, лад, ритмічні особливості). Для прослуховування пропонують: Л. Бетховен “Соната” № 9 (частини 1 і 2); “Місячна соната” (фінал). Студенти обирають логічні пари, аналізують. Суттєвим є те, що вони усвідомлюють інтегративну єдність барв живопису, розмаїття кольорів, відтінків і співзвучних мелодій, що передають багатство емоцій, переживань внутрішнього світу людини. Крім того, в майбутніх педагогів активізуються здібності художнього узагальнення, формується цілісне бачення багатомірного мистецтва. Цілісне освоєння художнього образу музичного твору дає змогу досягти розуміння тісного взаємозв’язку його з життям, сприяє формуванню світоглядних знань у студентів. Інтегроване музично-художнє виховання активізує багаж комплексних асоціацій і відчуттів особистості, підвищує культуру художнього сприйняття різноманітності та унікальності мистецтв, що загалом впливає на пізнання навколишнього світу, його єдності й гармонії в ньому.

Зазначимо, що ефективність роботи викладача визначається тим, як він забезпечить спілкування студента з музичним мистецтвом, як зуміє показати інтегративну єдність його з іншими видами мистецтв. Важливо, щоб викладач акцентував, що музика не лише приносить естетичне задоволення, а й передає людині інформацію про неї, природу, світ у вигляді емоційних, естетичних, моральних оцінок.

Резюмуємо, що використання вищезазначеної методики інтеграції знань має певні переваги, а саме:

- розвиває асоціативно-образне мислення, уяву, інтуїцію;
- забезпечує взаємопроникнення знань і уявлень про світ на художньо-образній основі;
- дає можливість викладачеві проконтролювати глибину опанування змісту й широту асоціативних зв’язків у мисленні студента;
- передбачає отримання знань самостійно, що робить їх якіснішими.

Ми переконалися, що вихідними для інтеграції навчання музики мають бути такі принципи:

- цілісного засвоєння світоглядної картини (художніх образів музики й мистецтва), який полягає у засвоєнні знань про внутрішній світ людини та її оточення, поступовому їх розширенні й поглибленні аж до формування переконань;

- врахування психологічних особливостей студентів, їх здібностей та пізнавальних можливостей;

- відповідності навчального матеріалу суспільним і соціокультурним цінностям сучасного та в перспективі;
- синтезу різноманітних способів світопізнання (науково-теоретичного, духовно-практичного, художньо-образного);
- духовності, що включає наявність системи ідеалів, які спонукають жити за законами Краси й Добра.

Таким чином, завдання викладача фортепіано полягає у виборі матеріалу, що забезпечує цілісність і визначеність світоглядних уявлень студентів, усвідомлення світоглядної позиції митця, який у художніх образах передавав “дух часу” й “атмосферу епохи” [3, с. 61].

Зазначаючи, що в художній концепції автора (музичного чи мистецького твору) відображена соціально-цілісна картина світу, відомий педагог, музикант О. Рудницька зауважила, що прикладом може бути строга філософічність музики Й. С. Баха, палка натхненність фортепіанних опусів М. Лисенка, мрійлива споглядальність поем Л. Костенко [1, с. 61].

Висновки. На основі проаналізованих аспектів інтегрованого підходу до опанування музичного мистецтва ми узагальнюємо, що цей процес базується на взаємозв'язках різних видів мистецтв. Інтеграція знань забезпечує успішне сприймання музичних творів, бачення асоціативних зв'язків, впливає на рівень культури художнього сприйняття, а загалом – на формування світоглядних уявлень студентів.

Перспективами подальшого дослідження заявленої проблеми можуть бути аспекти педагогічного впливу викладача при організації інтегрованих занять фортепіано в педколеджі, формування поліхудожньої свідомості студентів на основі інтеграції знань.

Список використаної літератури

1. Галицких Е. О. Интегративный подход к профессиональному становлению учителя на этапе вузовской подготовки. *Вестник Вятского государственного педуниверситета*. 1999. № 2. С. 15–26.
2. Мельник І. М. Словник педагогічних термінів для студентів педагогічного інституту. Луцьк, 2010. 168 с.
3. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька : навч. посіб. Тернопіль, 2005. 360 с.
4. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підручник для студентів педагогічних факультетів. Київ, 2004. 416 с.
5. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. Київ, 1974. 776 с.

Стаття надійшла до редакції 01.09.2017.

Полищук О. В., Зыско В. В. Процесс интеграции на занятиях фортепиано как важный фактор формирования целостного мировоззрения личности

В статье проанализирована сущность понятий “мировоззрение”, “интеграция”, “интегрированный подход”. Определена роль процесса интеграции знаний на занятиях фортепиано. Акцентировано, что интегрированный подход основан на ассоциативных связях. Выявлены их три уровня: общедоступный, субъективный, культуросообразный. Подана их подробная характеристика.

Доказано, что интеграционные процессы на занятиях фортепиано способствуют формированию целостного мировоззрения личности, пониманию общественно-

мировых связей в целом и достижению образовательно-дидактической цели (познавательной, воспитательной и развивающей) в частности. Интеграционный подход рассмотрен одновременно как цель и средство обучения. Установлено, что интеграционные процессы как цель обучения помогают студентам целостно воспринимать окружающий мир, познавать и видеть красоту действительности во всей ее многогранности и разнообразия через звук и цвет. Указано, что как средство обучения интеграция способствует лучшему приобретению новых знаний и представлений, обусловленных межпредметными связями. Определено, что в условиях обучения в педагогическом колледже на занятиях фортепиано выделены значительные преимущества интеграционного процесса, а именно: формирование и развитие познавательных навыков студентов; содействие формированию цельной картины музыкального мира; систематизация и анализ музыкальных знаний; содействие развитию музыкальных навыков и умений; развитие эстетического восприятия, музыкального воображения, внимания, музыкальной памяти, музыкального мышления студентов.

Сделан вывод, что целостное восприятие музыкального произведения способствует успешному формированию мировоззрения студентов.

***Ключевые слова:** интеграция, мировоззрение, интегрированный подход, студенты, музыка, ассоциация.*

Polishchuk O., Zysko V. The Process of Integrating at the Piano Lessons as an Important Factor in the Formation of a Holistic Worldview of the Individual

In the article the essence of the concepts “an worldview”, “an integration”, “an integrated approach” are analyzed.

The role of the process of integration of knowledge at the piano lessons is determined. It is emphasized that the integrated approach is based on associative relationships. In the issue their three levels are revealed: public, subjective, cultural-predetermined. Their detailed description is given.

The integrating processes at the piano lessons contribute to the formation of a holistic worldview of the individual, the comprehension of the social-world ties in general. The integrated classes contribute to the achievement of educational-didactic goals: cognitive, educational and developing.

The integration approach should be viewed simultaneously as a goal and as a means of learning. The integration processes, as a goal of learning, help students to comprehend the surrounding world in a holistic way, to know and see the beauty of reality in its diversity and variety through a sound and a colour. As a learning tool, integration helps to better acquire new knowledge and visions, which are caused by interpersonal links.

In the conditions of studying in pedagogical college, at the piano lessons we can distinguish significant advantages of the integration process, namely: the formation and development of cognitive students' skills, the promotion of the formation of the holistic picture of the music world, the systematization and analysis of musical knowledge, the promotion of the development of musical skills and abilities, the development of aesthetic perception, musical imagination, attention, musical memory, musical students' thinking.

It is concluded that the holistic perception of a musical composition contributes to the successful formation of students' worldview.

Key words: integration, integrated approach, worldview, students, music, association.